OIKEUSMINISTERIÖ
JUSTITIEMINISTERIET

Hallinto- ja ohjausosasto
Yksikönpäällikkö, budjettineuvos Niina Puolusmäki

11.5.2026

Lakivaliokunta

Oikeusministeriön toimittama lisätietokooste, valtioneuvoston selontekoa julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2027–2030, VNS 3/2026 vp

Oikeusministeriötä pyydettiin toimittamaan kirjallisesti valiokuntakuulemisessa 5.5.2026 esitettyjä huomioita.

Oikeudenhoidon selonteko

Valtioneuvoston selonteko oikeudenhoidosta annetaan eduskunnalle syyskuussa 2026. Historian ensimmäinen valtioneuvoston selonteko oikeudenhoidosta annettiin eduskunnalle syksyllä 2022 (VNS 13/2022 vp). Valmisteilla olevan selonteon laadinnassa on huolehdittu eduskunnan kirjelmässään EK 84/2022 vp edellyttämien asioiden tarkastelusta. Selonteko tarkastelee Suomen oikeudenhoidon tilaa, kehitystä ja keskeisiä haasteita vuosina 2022–2026. Selonteko mahdollistaa ajantasaiseen tilanteeseen pohjautuvan keskustelun oikeusvaltiotilanteesta, oikeudenhoidon toimivuudesta, resurssien riittävyydestä ja oikeusturvan toteutumisesta. Aiempi ja valmisteilla oleva selonteko ovat rakenteellisesti pitkälti samanlaisia, mutta uudessa selonteossa on tarkoitus ottaa asiakas- ja kohderyhmänäkökulma vahvemmin huomioon. Selonteossa pyritään kokoamaan laaja-alaista kokonaiskuvaa. Selonteossa käsitellään asiamäärien kasvua, toiminnan kehittämistä yhtä lailla kuin oikeudenhoidon toimijoiden talouden tilannetta huomioiden valtiontalouden haasteet.

Säästöt

Kehysriihessään hallitus päätti valtionhallinnon menojen alentamisesta vuodesta 2027 lähtien asteittain niin, että säästövaikutus on vuonna 2027 kokonaisuudessaan 60 miljoonaa euroa ja nousee vuonna 2030 kokonaisuudessaan 166,5 miljoonaan euroon. Tämän lisäksi kehyspäätös sisältää pysyvän vuosittaisen 25 miljoonan euron toimintamenosäästön vuodesta 2027 lukien, mistä hallitus linjasi osana syksyn 2025 budjettiriihtä. Oikeusministeriön hallinnonalalle toimintamenosäästöt ovat olleet

Postiosoite
Postadress
Oikeusministeriö
PL 25
FI-00023 Valtioneuvosto
Finland

Käyntiosoite
Besöksadress
Eteläesplanadi 10
00130 Helsinki
Finland

Puhelin
Telefon
0295 16001
Internat.
+358 295 16001

Faksi
Fax
09 160 67730
Internat.
+358 9 160 67730

S-posti, internet
E-post, internet
kirjaamo.om@gov.fi
www.oikeusministerio.fi
www.justitieministeriet.fi

yleistä linjaa pienemmät lukuun ottamatta tuottavuusvähennystä, joka pohjautuu henkilöstömenoihin. Lisäksi oikeusministeriön hallinnonalan säästövelvoitetta alennettiin noin 5 milj. eurolla.

Hallituksen linjauksen mukaan tehtävät säästöt eivät saisi kohdistua kansalaisille tärkeisiin puolustus-, turvallisuus- ja oikeudenhoidon sektoreiden palvelutehtävien henkilöstöön, vaan näillä sektoreilla hallinto- ja tukipalveluiden sekä muiden menojen resursointiin. Oikeusministeriön hallinnonalan luonne huomioiden tehtävien priorisointi tai niistä kokonaan luopuminen ei juuri ole mahdollista.

Tarkemmin säästökokonaisuutta on kuvattu ministeriön valiokunnalle antamassa kirjallisessa lausunnossa.

Oikeudenhoidon toimijoiden ketju ja poliisi

Hallitusohjelman mukaan rikosprosessiketjun rahoitusta tarkastellaan kokonaisuutena, jotta pullonkauloja ei synny. Myös eduskunta on pitänyt tärkeänä rahoituksen tarkastelua kokonaisuutena. Valtiovarainvaliokunta on todennut olennaisena rikosketjun toimivuuden kannalta, että poliisin ja muiden esitutkintaviranomaisten lisäresursoinnissa kiinnitettäisiin huomiota muutosten seurausvaikutuksiin ketjun myöhemmissä vaiheissa (VaVM 29/2025 vp). Myös lakivaliokunta on kiinnittänyt huomiota rikosprosessiketjun oikeasuhtaiseen resursointiin.

Rikostutkinnan vahvistuminen ja Poliisin käytettävissä olevien resurssien kasvu näkyy konkreettisesti siten, että syyskuussa 2025 käsiteltäväksi saapui ennätykselliset liki 10 000 asiaa. Syyttäjälaitos on arvioinut vuodesta 2025 alkaen saapuvien asioiden määräksi 100 000 vuodessa, kun edellisen vuosikymmenen keskiarvo on ollut 87 000 asiaa vuodessa. Asiamäärien kasvun myötä ketjun ruuhkautuminen on vakava riski.

Oikeusministeriössä on loppuvuodesta 2025 päivitetty arvioita rikosprosessin yksikkökustannuksista vuoden 2024 kustannustietojen pohjalta. Kustannustietojen pohjalta muodostettu arvio poliisin rikostorjuntaa käyttämää euroa kohden oikeusministeriön hallinnonalalle aiheutuvista kustannuksista on 1,268 euroa. Rikosketjutoimijoiden määrärahamitoituksessa kehys- ja taeprosesseissa otetaan huomioon poliisin resurssointi. Oikeusministeriö ja sisäministeriö ovat tehneet alkuvuodesta 2026 lähtien aiempaa systemaattisempaa ja yhteenkokoavaa resurssisuunnittelua.

Oikeusministeriön kirjallisessa lausunnossa on kuvattu laajasti erilaisia rikosprosessiketjua ja prosesseja sujuvoittavia lainsäädäntöuudistuksia.

Lautamiesjärjestelmä

Lautamiesinstituutio on perinteinen osa lainkäyttöä suomalaisissa alioikeuksissa. Perusteena lautamiesten käytölle on ollut maallikkonäkökulman ja sitä kautta suuren yleisön luottamuksen vahvistaminen lainkäytössä. Lautamiehet ovat mukana vain vaativien ja vakavien rikosasioiden sekä maaoikeusasioiden käsittelyssä. Riita-asiat ja pääosa rikosasioista ratkaistaan ilman lautamiehiä. Hallitusohjelman mukaan käräjäoikeuksien lautamiesten nykyiselle valintamenettelylle etsitään vaihtoehtoja siten, että puolueet irrotetaan valintamenettelystä.

Tuomioistuinvirasto on katsonut, että lautamiesten valintamenettelyn siirtäminen sen tehtäväksi edellyttäisi virastolle lisähenkilöstöä ja uutta tietojärjestelmää. Virasto on huhtikuussa 2026 antanut kannanoton, jonka mukaan lautamiesten nykyistä valintatapaa koskevat ongelmat on korjattava joko uudistamalla valintatapa tai luopumalla lautamiesjärjestelmästä. Lautamiesjärjestelmän nykyiset kustannukset ovat noin 2 miljoonaa euroa vuodessa. Valintatavan muuttamisesta aiheutuisi Tuomioistuinviraston vuonna 2021 tehdyn alustavan arvion mukaan tietojärjestelmän rakentamisesta 5 miljoonan

euron kertakustannus. Järjestelmän ylläpitokustannukset olisivat 1–1,5 miljoonaa euroa vuodessa ja pysyvät henkilöstökustannukset 8 htv.[1]

Oikeusministeriössä on keväällä 2025 laadittu arviomuistio, jossa vaihtoehtona nimittämismenettelyn uudistamiselle on tarkasteltu lautamiesjärjestelmästä luopumista. Järjestelmästä luopuminen sai varsin paljon kannatusta. Saaduista lausunnoista on koottu tiivistelmä.

EUn komission Rule of Law – raportissa (oikeusvaltiokertomus) 2025 Suomi on saanut suosituksen valintamenettelyn uudistamisen jatkamisesta.

Oikeudenkäyntimaksujen ajantasaisuus

Oikeudenkäyntimaksut ja tuomioistuinten suoritemaksut ovat ajan tasalla ja niitä on korotettu 1.1.2025 lukien.

Lisätiedot: yksikönpäällikkö, budjettineuvos Niina Puolusmäki p. 0295150103

[1] Lautamiesten korvaamisesta: Arviomuistio, Oikeusministeriön julkaisuja, Mietintöjä ja lausuntoja 2025:21.